

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/13717>
08.06.2026, 02:22

Konfederacja Polski Niepodległej

Konfederacja Polski Niepodległej, antykomunistyczna partia polityczna założona 1 IX 1979 przez Leszka Moczulskiego. Znaczna część założycieli KPN wywodziła się z ROPCiO. Bezpośrednim czynnikiem przyspieszającym utworzenie KPN był rozłam w ROPCiO. Przygotowania do utworzenia partii trwały od początku 1979. W VI 1979 L. Moczulski opublikował obszerny tekst programowy "Rewolucja bez rewolucji", zawierający prognozę, że w ciągu 2 lat nastąpi głęboki kryzys wywołany niewydolnością gospodarki socjalistycznej, który doprowadzi do wybuchu niezadowolenia społecznego. Sformułował program budowy organizacji niezależnych, związków zawodowych i partii, które mogłyby utworzyć [system](#) polityczny mający wyprzeć strukturę PRL i doprowadzić do odzyskania przez Polskę niepodległości. Stwierdzał, że cel ten można osiągnąć metodami pokojowymi, a interwencję sowiecką uznawał za mało realną w ówczesnej sytuacji geopolitycznej.

Utworzenie KPN zostało poprzedzone powołaniem przez nurt niepodległościowy kilku grup środowiskowych, określonych pod względem ideowo-programowym, które w dalszej kolejności miały zawrzeć porozumienie i występować pod wspólną nazwą nowej partii politycznej Konfederacji Polski Niepodległej. Najbliżsi współpracownicy L. Moczulskiego utworzyli kilka niewielkich organizacji: [Ruch Porozumienia Polskich Socjalistów](#) (1979, krakowskie środowisko ROPCiO), Związek Narodowy Katolików (1978, byli działacze PAX: Tadeusz Jandziszak, Tadeusz Stański, Romuald Szeremietiew), Lubelską Grupą Ludową (1978, Stanisław Franczak, Michał Niesyn) i Siedlecko-Podlaską Grupę Ludową (1977, Zygmunt Goławski, Jan Mizikowski). Kolejną grupę tworzyło środowisko skupione wokół pisma „Droga”. Na dzień proklamowania KPN wybrano 1 IX 1979 – 40. rocznicę wybuchu II wojny światowej. Tego dnia środowiska wywodzące się z ROPCiO organizowały niezależną

manifestację w Warszawie, podczas której Nina Milewska ogłosiła komunikat o utworzeniu pierwszej niezależnej partii politycznej. Dokumentem założycielskim był Akt Konfederacji Polski Niepodległej, pod którym podpisało się 35 osób (w późniejszej wersji dokumentu 50). Integralną częścią 1. dokumentu KPN była również deklaracja ideowa i tymczasowy statut, który miał obowiązywać do chwili zwołania w demokratycznym trybie 1. zjazdu KPN. W deklaracji ideowej zwracano uwagę na potrzebę działań zmierzających do odzyskania przez Polskę niepodległości, za podstawę zaś ustroju demokratycznego uważano niezbywalne prawa człowieka i obywatela, wzajemną tolerancję oraz poszanowanie praw innych ludzi. Konfederacja była pierwszą strukturą opozycji mającą jasno sprecyzowane zasady organizacyjne. W myśl zapisów tymczasowego statutu partia była związkiem autonomicznych grup skonfederowanych. Najwyższą rolę w strukturze KPN odgrywał Zjazd (Kongres). W przerwach między Zjazdami główną rolę odrywała Rada Polityczna KPN z przewodniczącym na czele. Organem wykonawczym, kierującym działalnością partii było Kierownictwo Akcji Bieżącej (zwane później Centralnym Kierownictwem Akcji Bieżącej).

Podczas spotkania 21 X 1979 wyodrębniono 4 obszary: I – centralny z siedzibą w Warszawie, II – południowy z siedzibą w Krakowie, III – zachodni z siedzibą we Wrocławiu i IV – północny z siedzibą w Szczecinie (w 1981 powołano Obszar V z siedzibą w Katowicach). Tymczasowy statut KPN obowiązywał do 1984, nie odzwierciedlał jednak stanu faktycznego, lecz stanowił jedynie model, który starano się wykreować. W ciągu pierwszych miesięcy zorganizowane grupy działały w kilku miastach (Krakowie, Lublinie, Warszawie, Siedlcach, Szczecinie). Na przewodniczącego Rady Politycznej wybrano L. Moczulskiego. Skład Rady był zmienny, jej członkami byli m.in. S. Franczak, Krzysztof Gąsiorowski, Z. Goławski, T. Jandziszak, Romana Kahl-Stachniewicz, Stanisław Krajski, Marek Lachowicz, Zygmunt Łenyk, Adam Macedoński, Michał Niesyn, Ryszard Nowak, Tadeusz Stachnik, T. Stański, R. Szeremietiew, Andrzej Szomański, Stanisław Tor. Kierownictwo Akcji Bieżącej

tworzyli zaś K. Gąsiorowski, T. Jandziszak, M. Lachowicz, N. Milewska, L. Moczulski, T. Stański i R. Szeremietiew. Zorganizowano również w 8 krajach biura zagraniczne KPN. Ich zadaniem było gromadzenie funduszy na rzecz KPN i popularyzowanie Konfederacji.

Jako pisma KPN ukazywały się „Droga”, „Gazeta Polska” i „Opinia Krakowska”, kolportowano ulotki, konfederaci organizowali upamiętnienie rocznic historycznych oraz akcję bojkotu wyborów do sejmu w III 1980. 26 VII 1980 w domu Zbigniewa Martynowskiego w Łądku-Zdroju odbył się I Kongres KPN, w którym uczestniczyło ok. 20 osób. Zebranie zostało przerwane przez służby porządkowe, a jego uczestnicy przewiezieni do łądeckiego aresztu. Ze względu na niewielkie jego rozmiary wszystkich zatrzymanych umieszczono w świetlicy. Aresztowani kontynuowali tam obrady. Po 2 godz. do świetlicy wkroczyła SB, a obradujących rozwieziono do różnych aresztów woj. wałbrzyskiego. Część z nich zwolniono już po kilku godzinach. Po opuszczeniu aresztu 12 osób dotarło do rezerwowego miejsca obrad w miejscowości Bardo, gdzie wznowiono obrady kongresu, który przedłużył kadencję władz statutowych KPN.

23 IX 1980 aresztowano L. Moczulskiego. Pretekstem stał się wywiad udzielony przez niego niemieckiemu tygodnikowi „Der Spiegel”. L. Moczulskiemu postawiono zarzut łżenia naczelnych władz PRL, wszczęto również śledztwo przeciwko KPN pod zarzutem prowadzenia działalności mającej na celu obalenie przemocą ustroju PRL. Do końca 1980 aresztowano kolejnych liderów Konfederacji: Krzysztofa Bzdyla, Z. Goławskiego, T. Stańskiego, T. Jandziszaka, Jerzego Sychuta. W XII 1980 pełniący obowiązki przewodniczącego R. Szeremietiew ogłosił z ukrycia decyzję o zawieszeniu działalności KPN. W I 1981 aresztowano i jego. Po uwięzieniu najważniejszych przywódców w partii zabrakło jednolitego kierownictwa. Poszczególne obszary i okręgi prowadziły niezależną działalność. W VII 1981 Konfederacja formalnie wznowiła działalność. Kluczowe decyzje w kierowaniu partią podejmował L. Moczulski, mający już na sali sądowej stały kontakt z adwokatami i rodziną. Na czele Rady Politycznej stanął K. Gąsiorowski z Krakowa (TW Jerzy Rawicz). Nie wszyscy konfederaci podporządkowali się jednak jego

kierownictwu.

Aresztowanie czołowych działaczy KPN wywołało protesty. 10 XII 1980 KKP NSZZ „S” podjęła uchwałę o powołaniu KOWzP, który jednak poza wydaniem oświadczeń nie podjął konkretnych działań. Od końca I 1981, najpierw w większych miastach, później w całej Polsce zaczęły powstawać spontanicznie regionalne, zakładowe i uczelniane komitety KOWzP. Ruch ten organizował protesty głodowe, wielotysięczne manifestacje, a planowany marsz gwiazdzisty władze potraktowały jako decydującą próbę zamachu stanu. W wyniku presji władz KK „S” doprowadziła do wycofania się z tego projektu. 6 III 1981 Prokuratora Wojewódzka w Warszawie skierowała do Sądu Wojewódzkiego akt oskarżenia przeciwko 4 działaczom KPN: T. Jandziszakowi, L. Moczulskiemu, T. Stańskiemu i R. Szeremietiewowi. Zostali oni oskarżeni o prowadzenie działalności zmierzającej do obalenia przemocą ustroju PRL. Proces rozpoczął się 15 VI 1981. Mimo że uwięzienie przywódców KPN wpłynęło destrukcyjnie na struktury partii, w rzeczywistości przyczyniło się do wzrostu popularności konfederatów w społeczeństwie i znacznego wzrostu liczby ich zwolenników, zwłaszcza na Górnym Śląsku. W oficjalnych publikacjach władz szacowano liczebność KPN nawet na 3 tys. członków.

21 XII 1981 akta sprawy przekazano z Sądu Wojewódzkiego w Warszawie do Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego. 22 II 1982 proces wznowiono. 8 X 1982 ogłoszono wyrok: L. Moczulski otrzymał wyrok 7 lat więzienia, T. Stański i R. Szeremietiew – po 5 lat, T. Jandziszak – 2 lata w zawieszeniu na 5 lat.

Po 13 XII 1981 Konfederacja praktycznie przestała działać jako organizacja scentralizowana. Różne formy aktywności przejawiały poszczególne grupy w terenie. Najsilniejsze ośrodki działały w Krakowie (gdzie struktura nie przerwała działalności, cały czas wydawała pisma, organizowała demonstracje) i Warszawie. W lecie 1982 ogólnopolski ośrodek kierowniczy KPN odtworzyli Tadeusz Jandziszak (zwolniony z więzienia ze względu na ciężką chorobę) oraz Krzysztof Król (działacz młodzieżówki KPN). W zimie 1982/1983 dołączył do nich uwolniony z ośr. internowania

Zygmunt Gołowski. Od początku 1983 osoby te stanowiły podziemną Radę Polityczną KPN. Jednym z przejawów jej działalności było przeciwdziałanie akcji SB usiłującej wymóc na działaczach KPN ujawnianie się i zgłaszanie deklaracji zakończenia działalności KPN. We wrześniu 1983 decyzją Rady opublikowaną w prasie, usunięty z KPN został Krzysztof Gąsiorowski (zdemaskowany jako agent SB, wcześniej 16 XII 1981 pozbawiony pełnomocnictw).

Istotne znaczenie dla KPN miało zwolnienie z więzienia na mocy amnestii z 1984 lidera partii. Już w VIII 1984 L. Moczulski przystąpił do odbudowy struktur. 14 X 1984 na pierwszym spotkaniu Rady Politycznej po amnestii, w którym uczestniczyli zarówno zwolnieni z więzienia liderzy, jak i członkowie Rady działającej w stanie wojennym, T. Stański i R. Szeremietiew sprzeciwili się autorytarnemu sposobowi kierowania organizacją przez L. Moczulskiego, opowiedzieli się za działalnością konspiracyjną oraz domagali się ograniczenia nieformalnego wpływu na działalność partii żony Moczulskiego, Marii.

22 XII 1984 w Warszawie odbył się II Kongres KPN. Tuż przed jego rozpoczęciem T. Jandzszak przekazał L. Moczulskiemu oświadczenie podpisane przez siebie, T. Stańskiego i R. Szeremietiewa o rezygnacji z dalszej działalności w KPN. 22 I 1985 powołali oni Polską Partię Niepodległościową. W II kongresie KPN uczestniczyło ok. 25 osób. Na przewodniczącego ponownie wybrano L. Moczulskiego. W skład Rady Politycznej weszli: Krzysztof Król, Zygmunt Łenyk, Zbigniew Rybarkiewicz, Adam Słomka, Andrzej Szomański i Dariusz Wójcik. Kongres zatwierdził nowy statut oraz dokonał drobnych zmian w deklaracji ideowej, zarządził weryfikację dotychczasowych członków oraz przyjął uchwałę polityczną, w której opowiedziano się za kontynuacją dotychczasowego programu, zmierzającego do budowy III Rzeczypospolitej. Straciły ważność wszystkie wcześniejsze pełnomocnictwa do reprezentowania KPN za granicą, a nowych pełnomocników miała powołać Rada Polityczna KPN. Zachowano strukturę organizacyjną, podział na obszary, okręgi, rejony i grupy działania. Kolejne posiedzenie Rady Politycznej KPN 9 III 1985 w Warszawie przy ul. Chmielnej zostało przerwane przez wtargnięcie oddziału antyterrorystów. Zatrzymano

uczestników, część aresztowano. Kolejny proces przywódców KPN rozpoczął się dopiero 3 III 1986 przed Sądem Wojewódzkim w Warszawie. 22 IV 1986 zapadł wyrok. L. Moczulskiego skazano na 4 lata więzienia, K. Króla i A. Słomkę na 2,5 roku, a A. Szomańskiego i D. Wójcika na 2 lata. Ich uwięzienie nie zahamowało działalności partii, która rozbudowywała struktury. We IX 1986 wszyscy przywódcy KPN na mocy kolejnej amnestii znaleźli się na wolności.

Pod koniec 1986 władze PRL zezwoliły ciężko choremu liderowi Konfederacji na wyjazd na leczenie do Wlk. Brytanii. Pobyt za granicą L. Moczulski wykorzystał do celów politycznych, odwiedzając Wielką Brytanię, Francję, Kanadę oraz Stany Zjednoczone, gdzie został przyjęty przez wiceprezydenta George'a Busha.

Konfederaci podjęli próbę zacieśniania współpracy z innymi organizacjami niepodległościowymi. 7 III 1987 Rada Polityczna wydała rezolucję z propozycją utworzenia Tymczasowej Komisji Stronnictw Niepodległościowych. Również w 1987 utworzono pierwsze od stanu wojennego jawnie działające krajowe biura informacyjne KPN, które miały sprawić, że partia stanie się masowa (do tej pory pozostawała organizacją kadrową). Najsilniejsze ośrodki działały w Krakowie, Warszawie, Lublinie, Katowicach. Członkowie KPN wydawali wiele pism, m.in. „Drogę”, „Gazetę Polską”, „Konfederata Dolnośląskiego”, „Konfederata Śląskiego”, „Nie Chcemy Komuny”, „Niepodległość”, „Opinię Krakowską”, „Świt Niepodległości”, „Walkę”, „Wolny Czyn”. Wydawnictwo Polskie KPN publikowało książki.

Zmieniająca się sytuacja polityczna, postępująca liberalizacja, sprzyjały rozwojowi struktur opozycyjnych, w tym także Konfederacji. 1988-1989 nastąpił znaczny rozwój liczebny i organizacyjny KPN. Zapowiedź rozmów przy Okrągłym Stole, choć sceptycznie, została w szeregach KPN przyjęta jako krok ku wyznaczonemu celowi. Przedstawiciele KPN nie weszli jednak do KO przy Przewodniczącym „S” Lechu Wałęsie, a sposób prowadzenia negocjacji z władzami PRL oceniali krytycznie.

4 II 1989 w 1. turze III Kongresu uczestniczyło blisko 200

działaczy. Obrady przerwało wkroczenie funkcjonariuszy MO i SB. Ponieważ następnego dnia miały się rozpocząć obrady Okrągłego Stołu, władze KPN podjęły decyzję o przerwaniu Kongresu. Miesiąc później w Krakowie odbyła się jego 2. tura z udziałem kilkudziesięciu delegatów, którzy po raz kolejny na przewodniczącego KPN wybrali L. Moczulskiego. Radę Polityczną zwiększono do 12 osób. Zależli się w niej: Stanisław Dronicz i K. Król (Warszawa), Ryszard Bocian, Maciej Gawlikowski, Andrzej Izdebski, Z. Łenyk (Kraków), Barbara Czyż i A. Słomka (Katowice), Andrzej Ostojka-Owsiany (Łódź), D. Wójcik (Lublin), Wojciech Pęgiel (Poznań) i Antoni Lenkiewicz (Wrocław). III Kongres wprowadził również wiele zmian w statucie obowiązującym od 1984. Zachowany został podział terytoriów na obszary, okręgi, rejony i grupy działania, uchwałą Rady Politycznej zatwierdzono istnienie 6 obszarów: I - Warszawa, II - Kraków, III - Toruń, IV - Lublin, V - Katowice, VI - Poznań, obejmujących łącznie 32 okręgi. Działalnością organizacyjną kierowało nadal Centralne Kierownictwo Akcji Bieżącej (CKAB).

W III 1989 Rada Polityczna KPN podjęła decyzję o wystawieniu własnych kandydatów do parlamentu. Mimo braku dostępu do mediów i oficjalnych drukarni, trudności finansowych, krótkiego okresu kampanii i destrukcyjnych działań SB (np. fizyczne ataki na wiece KPN w Lublinie) udało się konfederatom zebrać podpisy i zarejestrować 17 kandydatów na posłów i 6 na senatorów, żaden z nich nie zdołał jednak przejść do 2. tury. Mimo to znaczenie KPN rosło. W 1989 i na początku 1990 Konfederacja organizowała duże ogólnopolskie akcje: demonstracje przeciw kandydaturze W. Jaruzelskiego na prezydenta, okupacje gmachów PZPR i jej przybudówek z żądaniem odebrania im majątku (okupowano ponad 120 gmachów w całej Polsce) oraz blokady baz wojsk sowieckich z żądaniem ich wycofania z Polski. W 1990 L. Moczulski był kandydatem KPN w wyborach prezydenckich. W 1. turze wyborów uzyskał 2,5% poparcia. W 1991 w wyborach parlamentarnych KPN (wraz z ugrupowaniami sojuszniczymi) zdobyła 7,5% głosów i otrzymała 51 mandatów w Sejmie i 4 w Senacie, stając się jedną z sześciu głównych partii politycznych. D. Wójcik został wicemarszałkiem Sejmu. W 1993 poparcie dla KPN wyniosło

5.77% i przełożyło się na 22 mandaty w Sejmie. W kolejnych latach następował stopniowy rozkład partii. W 1996 doszło do rozłamu na KPN Obóz Patriotyczny A. Słomki i KPN L. Moczulskiego. W 2003 KPN została wykreślona z rejestru partii politycznych. W 2007 reaktywowano partię. L. Moczulski otrzymał tytuł honorowego przewodniczącego KPN, a na czele partii stanął Władysław Borowiec.

XI 1979 – V 1990 KPN rozpracowywana była przez Departament III MSW w ramach SOR krypt. Oszuści.

Grzegorz Waligóra

[Region Polska](#)

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

[Zgłoś błąd](#)